Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori, 2657 So. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 So. Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII. Cena lista je $5.00. Entered as second-class matter January 28, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., pondeljek, 15. junija (June 15), 1925. Subscription $5.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 139

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

COOLIDGEVA PROSPERITETA ZELO OMAGUJE

PO VSEH KRAJIH JE PRIČELA ŠEPATI INDUSTRIJA.

Jeklarne tudi producirajo vedno manj.

Chicago, Ill. — Zaposlenost v Illinoisu pada skokoma. Kakor poroča državni delavski department za mesec maj, je letos za sedem odstotkov nižja kot je bila v maju 1924 in za 14 odstotkov je je manj kot maja 1923. Šestina vseh tovarniških delavcev v Illinoisu, ki je imela delo leta 1923, je sedaj brez kruha.

Rudarstvo se peha v slabše in slabše razmere. Vedno več rudnikov je zaprtih, v še odprtih jamah pa vedno pičlejši obrat.

Ugašajoče življenje v industriji je bilo zlasti občutno po kovinarskih industrijah. Jeklarne so poslale domov skoraj štiri delavce od vsakih sto; izdelovalnice železnega orodja imajo za šest procentov manj ljudi v službi; tvornice za poljedelske stroje pa so tudi odpustile po 25 ljudi na vsakih tisoč. Izdelovalnice pohištva in muzikalij so navadno najbolj zaposlene v maju, ampak letos so meseca maja odslovile nič manj kot 3.7 odsto, odnosno 4.5 odste delavcev. Krojaška industrija je onemogla za 17%. Le iz malo industrij prihajajo poročila, da se poživlja, in to so avtomobilska, stavbinska in pa živilna.

Posredovalne agenture za delo so letos v maju poskrbele 12 odstotkom ljudi manj dela kot lani ter več kot polovico manj kot leta 1923. Za vsakih sto služb je bilo v Chicagu 145 priglašenih brezposelnih delavcev. Vposlevanja na agenturah na Canal cesti še nikdar ni bilo tako malo kakor letos.

Aprila in maja meseca je padla zaposlenost po tovarnah New Yorka za nič manj kot tri procente. Jeklarne in železniške delavnice kakor tudi oblačilna industrija so najbolj prizadete, kar pa je pripisati deloma tudi dejstvu, da je sedaj potekla sezona za to delo.

U. S. jeklarska korporacija je obratovala samo s 70-odstotno kapaciteto, ker je bilo meseca maja za 396,786 ton manj naročil. To je bil dosti večji padec v naročilih, kakor so napovedovali naprej. Vseh naročil je bilo maja meseca za 4,049,880 ton, dočim je podjetje prejelo meseca februarja za 5,284,000 ton naročil. Leta 1923 so ravno v ti dobi razna podjetja naročila za šest miljonov ton jekla in železa, leta 1920 pa celo deset miljonov ton.

Tekom zadnjih dveh mesecev je tudi zelo upadla nakupna moč farmarjev za poljedelsko orodje in stroje. Za celih deset procentov letos manj kupujejo. In tudi mezde, na kmetijah so občutno padle, da so komaj 6 odstotkov tega, kar so mezde v industriji. Department za poljedelstvo se menda dobro zaveda dejstva, v kako nazadovanje drevi poljedelstvo. V svojem poročilu tudi naglaša, da ravno poljedelstvo zelo drži doli vso industrijo. Če bi bile na farmah boljše razmere, da bi kmetovalci lahko plačevali dostojno svoje delavce in tudi sami kupovali stroje, katere potrebujejo, bi umevno prišle k sebi tudi druge industrije.

RUDAR ŽIV POKOPAN.

Grass Valley, Cal. — Robert Hill je bil v petek že 30 ur jetnik v podsutem rovu. Hill je s trkanjem na železno tračnico dal znamenje, da je še živ. Pomožno moštvo je na delu, da ga odkoplje.

Suhači napovedujejo boj tobaku.

Harrisburg, Pa. — Državni odbor prohibicijonistične stranke je tu sprejel resolucijo za postavno prepoved izdelovanja in prodajanja tobaka.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Warren S. Stone, vodja železničarjev, je umrl.

Državni tajnik Kellogg je nahrulil mehiško vlado.

Coolidgeva prosperiteta zelo šepa.

Žene hočejo dividende za otroke.

Zvezna vlada se ne zanima za "opiški proces"; Scopes je odklonil ponudbo filmskih magnatov.

Evolucija v čikaških javnih šolah.

Policijski naval na pobojnike v Chicagu, ko sta bila zopet dva policaja ubita.

Zdravnik v Los Angelesu ubil svojo ženo z onemoglim plinom.

Po svetu.

Mehiški predsednik Calles je ostro zavrnil Kellogga.

Stavke in izgredi na Kitajskem se nadaljujejo; ljudske čete so zmagale v Kantonu.

Anglija je prišla v škripce, ko se dominiji protivijo garancijskemu paktu.

V Novi Škotiji je mir; vojaki nočejo napadati stavkujočih rudarjev.

Evolucija v čikaških javnih šolah

Šolski odbor je pravkar izbral za javne srednje šole knjigo o biologiji, radi katere je bil prof. Scopes obtožen v Tennesseeju.

Chicago. — Bryan lahko ukazuje, kaj se smejo dijaki učiti v tennesiških šolah, ampak čikaških šol še ni dosegel. Mestni šolski odbor je te dni zaključil, da uvede v srednje šole knjigo o biologiji, katere avtor je George W. Hunter in na podlagi katere je profesor Scopes učil mladino v Daytonu, Tenn. Knjiga ima naslov "New Essentials of Biology". Določil je še nekatere druge knjige, ki so nepostavne po novem zakonu v Tennesseeju, kajti v istih se podrobno razlaga razvoj človeka iz nižjih življenskih form.

Vodja ljubavnega kulta je zopet v kaši

"Dr." Moore, ki je moral bežati iz Chicaga pred par leti, je zdaj vodja "ljubezenske kolonije" v "Nebeškem mestu".

Harvard, Ill. — "Dr." Albert J. Moore, zdravnik vseh srčno bolnih ljudi, ki je pred tremi leti ustanovil ljubavni kult v Chicagu in potem naglo izginil, ko mu je sodišče stopilo na prste, bo moral pojasniti tukajšnjim okrajnim oblastem, kaj se pravzaprav godi v njegovi "koloniji ljubezni", katero je organiziral na 150 akrov veliki farmi v tukajšnji bližini. V koloniji je okrog dvajset moških in žensk. Kolonija ima bombastično ime: "Heaven City" (nebeško mesto).

Oblasti so se začele zanimati za kolonijo te dni, ko je tamkaj naglo umrl neki George Schofield, star 50 let, o katerem pravijo, da je bogat petrolejski operator iz Oklahome, kjer ima ženo in otroke. Schofield je nedavno prišel v kolonijo s 15-letno deklico Nino Roundtree iz West Virginije. Tu sta živela v divjem zakonu kakor vsi ostali člani ljubavnega kulta. Zadnji torek se je Schofield boksal z nekim Rashem in hitro obležal na tleh. Nina, osramočena vsled slabosti njenega starega ljubimca, je nataknila rokavice in ga pozvala na boj. Podila ga je toliko časa naokrog, da se je zgrudil in v par minutah umrl. Zdravniki so konštatirali, da ga je zadela kap.

VREME.

Chicago in okolica: V torek nestalno in toplo; slučajne lokalne nevihte. Temperatura v zadnjih 24. urah: najvišja 85, najnižja 61.

ŽENE HOČEJO DIVIDENDE ZA OTROKE

APEL MEDNARODNE ŽENSKE ZVEZE NA TRGOVSKE ZBORNICE.

Zahteve po odpravi otroškega suženjstva so vedno večje.

Washington, D. C. — (F. P.) Mednarodna trgovska zbornica bo imela svoj sestanek dne 20. junija v Bruslju. Bavila se bo tudi z reparacijami, ki naj jih utrpi nemško ljudstvo. Trgovski tajnik Hoover je lansko leto rekel v San Franciscu, da ta svetovni problem (reparacije) niso samo vprašanje kredita, temveč je vprašanje "vseh mož, žena in otrok."

Na to Hooverjevo izjavo niso pozabile žene, organizirane v Mednarodni ženski ligi za mir in svobodo, zato je sedaj pred zborovanjem apelirala predsednica te lige, naj se mednarodna trgovska zbornica predvsem peča z dividendami otrok, z vprašanjem otroškega suženjstva.

Delegatom vsega kapitalističnega sveta pravi mrs. Hull, predsednica lige, sledeče:

"Če se spomnite, da otroci pod šestnajstim letom tvorijo eno tretjino vsega prebivalstva in da mnogo otrok zlasti po dveh državah, s katerima se boste bavili, trpi v suženjstvu radi vojne ter žle povojne dobe, morate priznati, da je mladina faktor, kateri ne sme biti ignoriran. Upoštevajte ga pri gospodarski reparaciji. Ko boste kovali načrte, glejte, da upoštevate potrebe in pravice otrok kakor tudi dolžnosti odraslih."

Pismo je sestavljeno na podlagi šestih principov, ki naj varujejo interese dece pred mednarodnimi pogodbami.

Prvi princip je, da se mora mladina upoštevati že samo radi dejstva, da tvori tretjino prebivalstva.

Drugi naglašan princip je, ker so otroci upravičeni do spodobnega življenskega obstoja, ne da bi jim bilo zato treba kaj vrniti. Mladina tvori poseben razred, od katerega vzlic konzumiranih dobrin ne moremo in ne smemo zahtevati ničesar. Nečloveško je zapostavljati mladino ter tudi lahko katastrofalno za vse človeštvo.

Tretja zahteva sloni na principu izobrazbe mladine. Mladina mora dobiti izobrazbo in vzgojo v interesu vsega sveta.

Minimum izobrazbe je naloga, ki leži na ramenih odraslih ljudi vsega sveta. Izobrazbe ni mogoče dati mladini samo z mezdami, temveč tudi s pravičnostjo napram nji. Varuhi mladine morajo imeti sredstev dovolj, da lahko nudijo mladini izobrazbo in vzgojo.

Peti princip v pismu se glasi, da mora biti po mednarodnih pogodbah zajamčena v interesu otrok posebna "otroška dividenda", katera mora priti v poštev pred vsemi drugimi mednarodnimi obveznostmi. Za to "dividendo" ne moremo zahtevati odgovornosti od otrok. Obvezan mora biti vsak, da ne bo mogel škodovati mladini.

Da se zagotovi gospodarska pravičnost za podelitev te dividende otrokom, je šesti princip pisma. V njem razlaga, kako bi morala biti urejena domača ekonomija in kako mednarodne konference, da ne bo mogoče škodovati otrokom radi pogodb kakih izkoriščevalskih denarnih mogotcev.

To so zahteve od organiziranih kapitalistov, da ne smejo še povečati gladovnega pritiska na otroke Nemčije in Avstrije. Nobena točka v Dawesovi pogodbi jih ne sme voditi do tega, čeprav smatrajo, da jim bo Dawesova pogodba služila za podlago pri pobiranju reparacij. Če bodo nemški delavci imeli zajamčeno zadostno mezdo za redno vzdrževanje svojih otrok, bo konec vsega reparacijskega humbuga.

Scopes ne mara iti v filme

Neka družba mu je baje ponudila $150,000, on pa je odklonil.

New York, N. Y. — John T. Scopes, tennesiški profesor, čigar ime je že danes znano po vsem svetu radi evolucijskega procesa, je dobil ponudbo od neke filmske družbe, da naj nastopi v filmu. Dobil je dve ponudbi. Prva je bila za $50,000 in druga baje za $150,000. On pa je obe odklonil. Mogoče se še premisli.

Kellogg je ostro pokaral Mehiko

Wall Street je že začel nagajati Callesovi vladi. Mehika mora vrniti Američanom "nepostavno odvzeto" lastnino.

Washington, D. C., 14. jun. — Mehiško poslaništvo je danes objavilo odgovor predsednika Callesa na Kelloggovo izjavo. Calles pravi, da ni mehiška vlada nič bolj na preizkušnji kakor vlada Združenih držav; Mehika se drži mednarodnih obligacij, zahteva pa, da druge vlade ostanejo v svojih mejah in ne posegajo v notranje zadeve sosednjih suverenih ljudstev.

Washington, D. C. — Državni tajnik Kellog je 12. t. m. v formalni izjavi trdo pozval Mehiko, da mora ščititi življenja in lastnino ameriških državljanov in se držati mednarodnih obligacij. Kelloggova nenadna izjava, v kateri je precej prikrite grožnje, je presenetila javnost. Izjava nedvomno bazira na poročilu ameriškega poslanika Sheffielda v Mehiki, ki se je pred nekaj dnevi vrnil v Washington in konferiral s Coolidgem in Kelloggom.

Kellogg je dejal, da odnošaji med Mehiko in Združenimi državami so sicer prijateljski, toda ameriška vlada ni zadovoljna z razmerami v Mehiki. Ameriška vlada pričakuje, da mehiška vlada zaščiti pravice Američanov in odškoduje vse tiste, katerim je bila odvzeta lastnina na nepostavni način.

"Vlada Združenih držav bo podpirala mehiško vlado le toliko časa, dokler bo zadnja ščitila življenja in pravice Američanov in se držala mednarodnih obligacij. Mehiška vlada je danes na preizkušnji pred vsem svetom", je rekel Kellogg.

Mehiški poslanik Tellez je izrazil začudenje, ko je čital Kelloggovo izjavo. Dejal je, da on ne ve ničesar o nobenem vprašanju ali kakem novem sporu, ki bi se bil pojavil med Mehiko in Združenimi državami.

GREEN BI RAD POSVETIL PRAZNIK ZASTAVE.

Washington. — Predsednik Ameriške delavske federacije, William Green, je hvalil zastavo kot simbol in navdahnjenje trajnega patrijotizma, svobode in demokracije. Pri svojem hvaljenju se je spomnil konvencije v Cincinnatiju, ki jo je imela federacija leta 1922. Izjavil je:

"Tam smo se namenili, da zahtevamo dodatek k ustavi, da varujemo življenja otrok. Čutili smo, da bodo otroci v bodoče poznali praznik zastave kot praznik njih osvobojenja iz tovarniške in delavniške sužnosti, da so so se jim te duhomorne delavnice spremenile v učilnice in igrišča, do katerih prej niso imeli dostopa. Delavstvo še vedno ne vidi nobene druge spodobnejše poti, da se vcepi v ljudstvo patrijotizem kakor če se da takojšnja protekcija mladini. Praznik zastave naj bo torej praznik osvoboditve mladine."

Organizirani podjetniki in veletrgovci so letos razglasili prvi maj kot praznik mladine, a pri tem so skrbno zamolčali amendment glede otroškega dela.

Agitirajte za "Prosveto"!

LJUDSKE ČETE ZMAGALE V KANTONU

Stranka, katero je organiziral dr. Sunjatsen, je zopet zavladala v Kantonu. — Japonci ubili sedem Kitajcev v Antungu. Generalna stavka v Šangaju se je poostrila.

Hongkong, 13. jun. — Ljudska armada pod vodstvom stranke kuomintang, katero je ustanovil pokojni dr. Sunjatsen, je zmagala v šestdnevni bitki in pognala najemnike iz Junana iz Kantona. Junanci so pred begom izropali mesto. General Vu Čvan iz province Kiangsu je bil ubit v boju. Kantonske čete, katere so baje pod vodstvom izvežbanih ruskih komunističnih častnikov, so začele danes prodirati za umikajočimi se Junanci v provinco.

London, 13. jun. — "Daily Telegraph" prinaša brzojavko iz Pekinga, ki se glasi, da so Japonci ubili sedem kitajskih demonstrantov v Antungu. Kristjanski general Feng Ju-hsiang je začel mobilizirati svojo armado v Kalganu.

Ista brzojavka pravi, da skušajo Kitajci zvaliti na Angleže vso odgovornost za pobijanje dijakov v Šangaju. Angleški prestiž na Kitajskem je danes jako slab.

Šangaj, 13. jun. — Položaj v Šangaju se je poslabšal. 15,000 kitajskih tovarniških delavcev, ki so zastavkali in se potem vrnili na delo, je sinoči ponovno zastrajkalo v znak protesta proti Angležem, ki so v četrtek ubili osem kitajskih kulijev v Hankovu. Vsa jeza Kitajcev je zdaj naperjena proti Angležem in Japoncem. Kretanje tovornih parnikov v šangajskem pristanišču je popolnoma prenehalo.

Anglija v škripcih radi varstvenega pakta

Britski dominiji ne marajo jamčiti miru v Evropi.

London, 13. jun. — Angleška vlada si zdaj beli glavo, kako bi pridobila dominije za evropejski garancijski pakt, ki naj zajamči mir med Nemčijo in zavezniki. Kanada in Irska sta že izjavili, da nočeta imeti nič opravka s tem paktom; najbrž se enako izjavijo še Avstralija, Južna Afrika in Nova Zelandija. Ženevski protokol, ki je bil delo MacDonalda in Herriota, je propadel, ko so angleški dominiji zavrgli stvar.

Danes poročajo, da je premijer Baldwin izrekel željo, naj se vsa korespondenca med Anglijo, Francijo in Nemčijo glede pakta objavi, predno se otvori debata o tej zadevi v angleškem parlamentu.

VOJAŠTVO NAREDILO MIR V NOVI ŠKOTIJI.

Sydney, N. S., Kanada. — V premogovniškem distriktu Cape Bretonu, kjer je v četrtek bila bitka med privatnimi policisti in stavkujočimi rudarji, je zdaj mir. Petsto vojakov in policija iz Halifaxa, ki se je začasno nastanila v New Waterfordu, patruljira centralo gonilne sile in premogovnike.

Časopis brez člankov.

Billings, Mont. — Tukajšnja The Billings Gazette je 13. t. m. naznanila, da bo list odslej izhajal brez "editorials", to je uvodnih ali uredniških člankov. Uredništvo pravi, da se čitatelji bolj zanimajo za vesti kakor za članke in na podlagi vesti naj si vsakdo sam naredi mnenje o političnih in drugih dogodkih.

Strela udarila v šolo; 3 mrtvi.

Breckenridge, Tex. — V teku velike nevihte v petek popoldne je strela udarila v farmarsko šolo 10 milj od tukaj in ubila dva šolarčka in eno šolarico. Petnajst drugih je ranjenih, pet ali šest smrtno.

Stone, vodja železničarjev, je umrl

Bil je dolgo let predsednik Bratovščine lokomotivnih strojevodjev in raznih finančnih ter industrijskih podjetij. Star je bil 65 let.

Cleveland, O. — Warren S. Stone, predsednik Bratovščine lokomotivnih strojevodjev in obenem predsednik banke, kreditne družbe in premogovne kompanije omenjene železničarske organizacije, je 12. junija umrl v tukajšnji bolnišnici za akutno Brightovo boleznijo v starosti 65 let. Stone je bolehal že več mesecev. Njegovi prijatelji pravijo, da mu je breme premnogih poslov in skrbi nakopalo bolezen, ozroma ni imel časa za potrebni počitek in zdravljenje.

Stone zapušča lepo premoženje in soprogo brez otrok. Pogreb se vrši danes (pondeljek).

Stone je bil rojen na farmi v Iowi. Leta 1884. je postal član železničarske organizacije in 1903. je bil izvoljen predsednikom iste; to službo je potem opravljal 22 let. V tem času je organiziral mnoga finančna in industrijska podjetja Bratovščine: kooperativno banko, kreditno družbo, investicijsko družbo itd. Pred par leti je dosegel, da je organizacija kupila premogovnike v Kentuckyju in West Virginiji, radi katerih je imel Stone ostro kontroverzo z rudarsko unijo. Vsa ta podjetja je vodil Stone. V politiki je bil republikanec zelo liberalnega mišljenja. V lanski predsedniški kampanji je podpiral La Folletta. On je bil eden začetnikov Konference za progresivno politično akcijo.

Zvezna vlada se ne zanima za tennesiški proces

Šolski odbori v Tennesseeju naročajo nove šolske knjige, v katerih ni besedice o razvoju! "Tennessee, ne evolucija, je pred sodnim stolom".

Washington, D. C. — Zvezna vlada bo držala roke proč od kontroverze glede evolucije, pa naj pride kar hoče. Zvezni vzgojni biro, ki je direktno spojni člen med administracijo in javnimi šolami, molči kot grob o celi stvari.

Dr. John J. Tigert, komisar biroja, je dejal, da se vlada ne zanima za ta vprašanja, ko je bil vprašan kaj vendar misli o zadevi.

Knoxville, Tenn. — Državni šolski odbor je odredil, da se vse stare šolske knjige o biologiji, ki omenjajo razvoj človeka, zavržejo in naročijo nove, ki bodo v soglasju s protievolucijskim zakonom. Novo "neškodljivo" knjigo o biologiji je spisal James Peabody iz New Yorka.

Los Angeles, Cal. — Rev. Charles F. Aked, pastor Wilshire Congregational cerkve v Los Angelesu, je izjavil glede tennesiškega slučaja sledeče:

"Listi poročajo, da bo prihodnji mesec evolucija, da bo Darwin pred sodnim stolom v Tennesseeju. To je laž. Pred sodnim stolom bo država Tennessee. Sedemdeset let je že tega, ko je Darwin izdal svojo knjigo "Origin of Species" in več ko 130 let je preteklo, ko je Darwinov stari oče Erasmus Darwin izjavil: 'Svet ni bil ustvarjen, svet se je razvil'. V Ameriki pa, pod zvezdami in progami, med sto milijon prebivalci, Bryan in njegova kohorta danes dela kakor da je prvič slišala o evoluciji in država Tennessee si domišlja, da lahko s postavami sklati solnce z neba in s kriminalnim procesom vrže Skalnate gore na dno Pacifika in Allegheny v Atlantik. Tennessee je danes vsemu svetu v zasmeh."

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inoinozemstvo $6.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $6.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oklepaju n. pr. (May 21-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

MILIJONARJI IMAJO SVOJO CERKEV.

Bogati Rimljani so imeli v svoji hiši oltarje, na katerih so darovali domačim bogovom, katerim so se zahvaljevali za bogastvo, udobno in razkošno življenje.

Miljonarji ne grade več oltarjev v svojih hišah, ampak grade katedrale, v katerih se shajajo k molitvi. Ob takih prilikah milijonarke namečejo nase ves nakit, da tako druga drugi razkazujejo svoje modne obleke, zlatnino, bisere in demante. Nihče jih ne moti, kajti razcapanim proletarcem je prepovedano hoditi v cerkve, kadar so milijonarji s svojci zbrani k molitvi.

Tam v New Yorku zgrade novo katedralo. Nosila bo ime sv. Janeza Krstnika. Stala bo petnajst milijonov dolarjev. Denar zanjo so prispevali najbogatejši med najbogatejšimi in sicer kar po sto tisoč dolarjev. Največ je prispeval John D. Rockefeller. Menda je dal kar pol miljona dolarjev. Nato se vrste drugi gospodje, ki imajo precej rejen denarni mošnjiček. Arthur Curtis Jomes je dal $150,000. Mož lastuje železniške delnice, je solastnik Phelps-Dodgevih interesov, Golden Hill Korporacije itd. E. S. Harkness je dal z družino vred $155,000. Precej odločilno besedo ima pri trustu za usnje in raznih železnicah. Ogden Mills je podaril $100,000. Ta človek je zainteresiran pri železnicah, papirnem trustu in bankah. J. P. Morgan, znani bančni kralj, je dal več ko $100,000. Nato se vrste drugi, ki so precej globoko posegli v blagajno in darovali kot n. pr. Robert L. Gerry, bankir, F. A. Juillard, bankir, Frank Munsey, organizator kapitalističnega tiska, in drugi.

Tem gospodom je bilo lahko darovati tisočake, kajti zaslužili so jih delavci na polju, železnicah, parnikih, v rudnikih, tovarnah in pri plavžih. Prav nič se jim ne poznajo tisti tisočaki, ki so jih darovali.

Ampak kaj poreče k temu sv. Janez Krstnik, ako gleda doli z neba na to katedralo. Bil je puščavnik. Bil je velik siromak in slikajo ga bosega in slabo oblečenega, prek rame mu pa visi ovčja koža. Opira se na palico, s školjko pa zajema vodo in krsti ljudi, ker najbrž ni imel toliko premoženja, da bi si kupil korec ali pa čašo.

Sv. Janez krstnik je pridigal pokoro in nekako pred dva tisoč leti je napovedoval razkošnemu Rimu konec, ker izkorišča ljudstvo.

Rockefellerji so baptisti. To je verska sekta, ki prizna evangelije sv. Janeza Krstnika, ki je živel v puščavi ob Jordanu, krstil ljudi in jim pridigal pokoro.

Ako Janez Krstnik v življenju ni maral bogastva, mu gotovo tudi zdaj ni všeč, da mu grade katedralo, ki bo stala petnajst miljonov dolarjev. To pove zdrava človeška pamet, pa tudi dr. John Roach Stranton, župnik baptivstovske cerkve Kalvarije, ki je opral in očesal dr. Harry Emmerson Fosdicka, ki postane župnik baptivstovske cerkve blizo univerze Columbia, je tega mnenja. Zato je pa župnik Straton žel od svojih baptivstovskih tovarišev v Chicagu in drugje vse kaj drugega kot pohvalo. Nekateri mu od strani celo očitajo, da ni doktor bogoslovja.

Spreminjajo se razmere, ljudje in tudi cerkve. Svetnikom, ki jih slikajo kot ubožce in siromake, grade danes poslopja, ki jih prav niče ne potrebujejo, ker so mrtvi, in ki stanejo milijone dolarjev.

Veliko pametneje bi bilo, ako bi se denar, ki gre za gradnjo cerkev, porabil za gradnjo šol, sirotišnic in zavetišč za onemogle delavce. Denar bi tako služil pravim namenom. Svetniki gotovo ne potrebujejo svetišč, saj so po zatrdilu duhovnikov vsi v nebesih in vživajo rajsko veselje. Denar, ki se izda za gradnjo cerkev svetnikom, je torej vržen v vodo. Kajti kdor vživa rajsko veselje, ne potrebuje, da mu grešni ljudje postavljajo še svetišča, mesto da bi delali pokoro in tako živeli, kot je živel on, dokler je hodil po tem grešnem svetu.

Takega menja je seveda tudi župnik Straton. In zato se je zameril mnogim svojim baptistovskim tovarišem. Sprejeli so rezolucije, v katerih obsojajo njegovo mnenje.

Lajiku, ki količkaj misli s svojimi možgani, pa taki pojavi zastavljajo vprašanje: "Ako se tisti ne morejo sporazumeti med sabo, ki so doktorji bogoslovja, zakaj bi jim lajiki verjeli, da so njih razlage in nauki pravilni?

SLIKE IZ NASELBINE

Burgettstown, Pa. — Po Pennsylvaniji se klatita dva navihana sleparja, ki sta pripravila našega rojaka ob ves prihranek. To je pač obžalovanja vredno, ko vedno čitamo v listih o sličnih sleparja kje oglasita in koga najajo.

Rojakom priporočam, ako se sleparja kije oglasita in koga nagovarjata, da bi lahko v eni uri zaslužil stotake, ali kaj sličnega, da jih izročite takoj roki pravice. — **John Leskovec.**

De Pue, Ill. — Naj poročam o žalostni nesreči, ki je zadela našega rojaka Franka Penca iz East Molina. Dne 30. maja sta prišla z ženo obiskat tukajšnje rojake in bila sta tu do torka. V torek popoldne sta se spet zdrava vrnila proti domu. V soboto pa pride brzojav, da je Mary Penca mrtva. Umrla je 5. junija. Nihče ni mogel ni vesti verjeti, da je rojakinja mrtva. Šlo jih je več iz naše naselbine k pogrebu, ki se je vršil v nedeljo popoldne civilno na mestnem pokopališču.

Žalosten je bil pogrel, v katerem je šlo za umrlo mamo sedem nepreskrbljenih otrok. Vsakemu so stopile solze v oči, ko je videl pomikanje tragičnega sprevoda pogrebcev.

Pred tremi leti je komaj Frank Penca ušel smrti. Zadela ga je nesreča, da je bil doma dve leti in devet mesecev po devetih operacijah. Okreval je toliko, da je spet začel služiti kruh svoji družini, sedaj pa ga je zadela še hujša nesreča, ko mu je nanagloma umrla žena in mu pustila sedem nepreskrbljenih otrok, katerih najstarejši je štirinajst in najmlajši pa dve leti star.

Sprevoda se je iz De Pue udeležil John Slatner s svojo družino. Ona je pokojničina sestra. Dalje so se udeležili Matt Zoran, John Resetič, Martin Perhne z družinami in Louisa Machek. To je poročilo, katerege sem dobil, ko so se vrnili s pogreba.

Najiskrenejše sožalje žalostni družini. — **Ignac Benkše.**

Henrietta, Okla. — Ker je malo dopisov iz te naselbine, jaz malo opišem, v kakih razmerah se nahajamo. Tu je precejšnje število premogorovov, ki so pa že dalj časa zaprti, od februarja kar vsi odkraja. Razumljivo je, da smo delavci brez dela in zaslužka.

Premogarskim baronom je prišla na misel lestvica iz leta 1917. Zato se je je pričela posluževati družba, pri kateri nas je vposlenih največ Slovencev (nekaj je Avstrijcev). Crow kompanija je torej odprla rudnik št. 6 in 2 s pogoji, da rudarji delajo za mezdno lestvico iz leta 1917. Ker se pa nihče ni vdal v tako samogoltnost kompanije, je dobila druge ljudi nedaleč od nas iz McAlestra, ki so pripravljeni delati za karkoli, kar jim da mačehovska kampanija. S tem so seveda tudi pripravljeni zlomiti plačilno lestvico, ki je bila sprejeta po uniji in je veljala lani.

Žal je med najeteži tudi nekdo, ki je doma tam, kjer pravijo, da je maček svetega duha pohrustal. Bil je eden prvih, ki so prišli delat. Drugi Slovénci in domačini pa ne gremo delat pod pogoji, kot nam jih sedaj vsiljujejo baroni premoga, ker naša pogodba poteče šele zadnjega marca 1927.

Pozdrav vsem čitateljem Prosvete. Ta list priporočam vsakemu Slovencu v Ameriki. — **Član S. N. P. J.**

Vesti iz Jugoslavije

Beg pred bogastvom. — Bogatemu beograjskemu trgovcu in borzijancu M. P. se je pripetil te dni nenavaden dogodek, ki je vzbudil v mestu splošno pozornost. Na veliko presenečenje je našel doma na mizi sledeče pismo svoje žene: "Odkar sem te poznala, si bil nenavadno dober z menoj, češar ne bom nikdar pozabila. Storil si mi vse, kar sem hotela. Imela sem na razpolago tudi denarja, kolikor sem ga želela. Toda, vse to uživanje me je napravilo, vsaj tako se mi zdi, nesrečno . . . Bil si napram meni predober in prenežen. Morda bi bilo bolje, da bi bil ostrejši. Vem pa, da tega ne bi storil in zato te nočem mučiti. Nočem pa mučiti niti sebe. Hrepenim po bedi in pomanjkanju. Hočem trpeti in se mučiti za kos kruha. Oprosti mi torej, da te zapustim. Vse tvoje blago, avtomobil, luksurijozne obleke, vse je ničevno za mene. Ne vprašaj, kam grem in oprosti, ako sem te razžalila!"

Tako pismo je našel trgovec P., ko se je vrnil s posla domov. Čim ga je prečital, je preiskal vso hišo in se prepričal, da ga je žena v resnici zapustila. Javil je stvar takoj policiji, da izsledi njegovo soprogo, da se more z njo sporazumeti. On je prišel nedavno iz Amerike, kjer si je prihranil z marljivim delom okoli 20,000 dolarjev. Z denarjem je pričel v Beogradu trgovino in si kot soliden delavec kmalu pridobil v trgovskih krogih splošno zaupanje. Premoženje je raslo od meseca do meseca. Kmalu se je spoznal z gospico T., hčerko bogatega beograjskega trgovca in ji ponudil svojo roko. Ona je privolila in zakonske harmonije dve leti, odkar sta bila poročena, ni motil niti najmanjši dogodek. S pomočjo tasta in starih amerikanskih zvez je trgovčevo premoženje polagoma postalo tako veliko, da je žena hodila na sprehode samo še z avtomobilom in se direktno kopala v luksuzu in bogastvu. Kljub temu pa je postala zadnje čase nezadovoljna in vedno bolj zamišljena. Na moževa vprašanja, kaj ji je, je odgovarjala nejasno, dokler ni dobil lepega dne, kakor poročamo, odgovor na svoja vprašanja v navedenem pismu.

V Čateških toplicah pri Brežicah je zgradil lastnik novo kopališko poslopje, ki obsega 18 moderno napravljenih banj in nad 30 sob za tujce razen drugih prostorov. Povsod električna razsvetljava, vodovod itd. vse moderno urejeno.

Umrli v Ljubljani. — Marija Pavlovčič, mestna uboga, 69 let. — Majda Bajšek, trgovčeva hči, 6 let. — Ana Rožič, dijakinja, 17 let. — Julijana Orel, sprevodnikova žena, 39 let. — Marija Kosler, veleposestnikova vdova, 90 let. — Martin Požar, rudar, 57 let.

Še velikonočne žrtve v bolnici. — Svoječasno smo poročali, da je letošnje velikonočno streljanje zahtevalo samo v mariborski oblasti deset težkih žrtev med kmetiškimi fanti in možmi, ki so jih sprejeli v mariborsko splošno bolnico. Poškodbe so bile žal tako težke, da ležijo še sedaj trije ranjenci v bolnici. 25-letni fant od Sv. Martina pri Vurbergu, ki je izgubil pri tem desno roko, bo prihodnje dni odpuščen iz bolnice. Zdravita pa se še na očesnem oddelku: 55-letni kmet iz Kaple, ki je pri streljanju na veliko soboto zgubil kos leve roke in oslepel na obeh očeh ter mladi kmetiški fant iz Zrkovc pri Mariboru, ki je bil tudi na obeh očeh poškodovan, pa se je posrečilo mu še eno oko rešiti. Mirno lahko trdimo, da je teh strašnih žrtev kriva samo duhovščina, ki na vse mogoče načine podpira to brezumno streljanje, da povečuje blesk velikonočnih ceremonij. Ako bi duhovščina na prižnicah odločno grajala streljanje in bi tudi oblastva nastopila s primerno strogostjo, bi vsako leto rešili vsaj dvajset zdravih kmetiških ljudi pohabljenja in jih obdržali v ustvarjajočem delu.

JAVNA GOVORNICA

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev "Prosvete".

Miners Mills, Pa. — Delamo vsaki dan do 1. septembra. Kaj potem, nam pokaže bodočnost, ker takrat poteče pogodba med rudarsko organizacijo in premogovniškimi baroni. Kakor slišimo, bodo skušali znižati plačo na predvojno lestvico. Izkoriščevalcem ne pride na misel, da bi znižali tudi cene življenjskih potrebščin kakor so bile pred vojno dobo.

Sicer pa delavsko vprašanje tukaj ni rožnato. Več kakor dovolj je delavcev brez dela. Trdo delaj in malo zasluži, to je deviza izkoriščevalcev. Kaj si mislite, če bi delavci malo bolje zaslužili, pa malo manj delali. Začele bi jim rojiti po glavi kake uporne muhe. Bog nas varuj greha, da bi mi mislili, da ni to vse v redu. Bog je že pri ustvarjenju sveta določil, kdo bo lastoval ta kos zemlje in kdo onega. Izvoljeno ljudstvo, to je Jude, je imenoval zato, da so danes gospodarji.

ŽARKOMET

Trunk piše o bradavicah.

Čuden možakar je Trunk. Noben kmetavzar ne verjame — pravi Trunk — da se je noga razvila iz bradavice. Noben kmetavzar! Ampak kmetavzar mora verjeti, da je bila prva žena narejena iz moškega rebra! To je bolj verjetno! Toda — kam pa bredete, g. Trunk? Zadnjič ste rekli, da nimate nič proti temu, če se akt ustvarjenja umakne evoluciji, za katero stoji Bog. All right! Ako je Bog v enem slučaju zmožen narediti celo žensko, recimo, da je vagali 150 funtov, iz ene same drobne kosti, zakaj bi v drugem ne naredil noge iz bradavice ali iz jeklene šivanke ali iz fižolovega zrna ali iz česarkoli?

Sicer pa znanstveniki ne pravijo, da se je noga razvila direktno iz "bradavice na trebuhu". Trunk je slabo informiran o evoluciji. Priporočam mu Osbornovo knjigo "The Origin and Evolution of Life" in tam lahko vidi, da so se noge dvoživk razvile iz plavut. Zakaj se vsaka dvoživka še danes izleže iz jajca kot riba in živi nekaj časa v ribjem štadiju v vodi? Ali je to le kratek čas? S stališča evolucije je to jasno in razumljivo.

* * *

Recimo — — —

San Francisco, Cal., 13. jun. — Splošna stavka narašča. Ljudstvo je ogorčeno zaradi zadnjih dogodkov, ko so Kitajci streljali na naše delavce in dijake. Danes so se izkrcali kitajski pomorščaki na ameriška tla. Situacija je silno resna.

Washington, D. C., 13. jun. — Ameriška vlada je poslala velesilam protestno noto glede streljanja na ameriške delavce in dijake v San Franciscu in Los Angelesu. Vlada zahteva, da se tuja policija razoroži.

Chicago, Ill., 13. jun. — Tu je bil danes zvečer velikanski javni protestni shod proti početju kitajskih imperijalistov, ki so poslali bojne ladje v San Francisco in Los Angeles in ki hočejo docela podjarmiti ameriško republiko. Sprejeta je bila resolucija, ki zahteva od vlade, da takoj začne z akcijo za izgon kitajskih čet in policije. Kitajski misijonarji, ki nam usiljujejo svojo vero, morajo tudi iti. Resolucija zaključuje: Amerika se hoče sama vladati! Amerika ne potrebuje kitajskih izkoriščevalcev! Dol s kitajskim imperijalizmom! Živela svobodna Amerika! — — —

Dobre vesti iz Jugoslavije.

Povprečna dnevna plača delavca v Sloveniji je 50c ameriške veljave. Od te plače, ki je menda najnižja na svetu, mora pa še plačati državi tri odstotke davka.

* * *

Francozi umirajo za razne domovine.

Francoski vojaki odhajajo v Afriko. Za njimi doni klic: V boj za domovino! —

Rifijanski vojak francoskemu: Kaj pa delaš tukaj?

Francoski vojak: Branim svojo domovino.

Rifijanec: Tako? Kje pa je moja domovina?

* * *

Pertinentna vprašanja.

Zakaj ni bilo med tistimi 308 osebami, ki so pred dobrim tednom umrle vsled vročine, nobenega milijonarja?

* * *

Dogodek št. 98.

Bilo je leta 1887. v fari sv. Treh kraljev. Stanoval sem z materjo v napol podrti koči. Mati je hodila delat v Rodopov mlin. Tam so imeli osemnajstletno hčer Micko, ki je rada imela mojo mater. Neke nedelje opoldne pride mlinarjev sin povedat moji materi, da je Micka umrla. Šla sva z materjo kropit. Hiša je bila polna ljudi. Ženske so tiščale ruto v oči in ihtele. Jaz sem pa gledal Micko, ki je ležala na mrtvaškem odru vsa založena z rožami. Gledal sem njen obraz in se čudil. Bil je rdeč in lep kot prej, ko je bila še živa. Iz ust so ji tekle sline. Videl sem tudi, kako so se včasi rože okoli nje malo zganile. Nihče ni opazil tega. Ko sva šla domov, sem rekel materi, da Micka ni mrtva. Mati ni verjela kar sem ji povedal in pri tem je ostalo. Micko so pokopali. Čez štiri leta so Micko prekopali in grobokop je našel mrtvaško glavo z navzdol obrnjenim obrazom. Pogledal je ostale kosti in videl, da leže na trebušni strani. Ljudje so začeli govoriti, da se je Micka v grobu obrnila. Ker še nisem bil pozabil prizora na mrtvaškem odru, me je stvar zanimala. Govoril sem s cerkvenikom in ta je potrdil, da je okostenjak ležal na trebuhu. Povedal mu sem kaj sem videl, ko je Micka ležala na mrtvaškem odru. Tedaj sva zaključila, da je bila Rodopova Micka živa pokopana in umrla je šele v grobu. Peter Slabe, West Allis, Wis.

K. T. B.

Vsegavedni je tudi mene določil, da bom nakladal premog po teh luknjah. In še več. On je tudi določil zadnjo mulo, koliko kar bo vlačila in kdaj se bo ubila ter v kateri luknji. Jaz do pike verujem v ustvarjenje sveta. Naredil je Adama iz ilovice, Adam ga je gledal z ilovnatimi očmi in tudi mislil z ilovnatimi možgani. To je bil prvi in zadnji Adam, človek, ki je videl boga. Vsekakor je bog moral videti po ustvarjenju, da je nepotreben, zato je naredil velik saltomortale v vsemirje. Od takrat ga ni videl nihče več.

Večina Adamov misli še danes z ilovnatimi možgani. Če bi ne bilo tako, bi bil že ta lopovski sistem davno v pozabljenosti.

Delavci, naše geslo naj bo: Nič dati in nič verjeti.

Država Tennessee ima prihodnji mesec sodni proces, kateri spada v šestnajsto stoletje. Takrat so še copernice sežigali. Ubogi tenesiški hribovci, kako bodo sodili ali zagovarjali svoje bigotstvo, ko jih znanstveniki potipajo pri obravnavi. Vprašajte osla, ki se pase v travi, odkod je ta trava. Vprašajte tenesiškega hribovca, odkod je človek, razvoj in evolucija. Oba bosta enako odgovorila. Osel, če bi mogel govoriti, bi zarigal, da od boga, ker to je najlažje, kajti pri tem ni treba misliti, ampak je samo treba ponoviti besede kakor papiga. Ampak znanost se ne zadovolji s svetopisemskimi čenčami. Ona preiskuje, raziskuje, da dožene pravo.

Tenesiški proces je ena največjih sramot za Ameriko, kar jih je še kdaj doživela. To še ni vse. Kaj bi bilo, če bi se črni bigotizem razširil čez vse države, kakor prohibicija. Potem — look out!

Črna pošast, najsibo protestantovska ali katoliška, če dobi moč v državi, sede najprvo na tilnik delavska. Sicer nas je toliko rdečkarjev, da bi se ne upali, kar naenkrat naskočiti, ampak polagoma bi skušali.

Če imajo delavci danes malo bolj človeško življenje, se imajo zahvaliti prokletim rdečkarjem. Kapitalizem dobro ve, koliko je rdečkarjev zato mora popuščati, da nimajo priliko zrebelirati.

Slovenski delavec bi moral imeti naročeno Prosveto, Proletarca in revijo Čas, če si hoče spopolniti svoje znanje. Ako ne, je samo stroj, kakor gramofon, kateri igra, ko ga naviješ; če ni navit, pa stoji.

Čitamo, kaj na Španskem uganja katoliška reakcija. Ječe so polne delavcev, ali pa pošiljajo žrtve na afrikansko fronto. In kaj uganja meščanska reakcija na Bolgarskem?! Krvnik Horty na Ogrskem hoče posekati vse dosedanje delavske zatiralce.

Zakaj se vse spravi na delavca? Odgovor je lahek. Lenuhi hočejo za vsako ceno, da delavec ostane brezpraven, neizobražen. In dokler se delavec ne bo pobrigal za izobrazbo, toliko časa bo predmet izkoriščanja.

Najbolj nehvaležno delo je ponujati ljudem dobre liste in jih pripravljati do tega, da jih čitajo ter tudi mislijo. Pravijo: Kaj imaš od tega, ko toliko čitaš? Še toliko ne zaslužiš kot jaz. Tistega ne vedo, če bi bila večina vsaj za silo izobražena, da bi se ne bilo treba bati štrajkov ali brezposelnosti. Dela je dovolj, ali treba ga je tako urediti, da bomo vsi delali. Socialistična družba zagotovo pride. Zaspani starine bodo seveda že davno v grobu. Bodoči rodovi se bodo čudili, kako je bilo to mogoče, da je človek človeka izkoriščal in da je bil tako prokleto len, da so morali drugi za njega garati, da je on lahko živel v razkošju; tisti, ki so delali za njega so pa živeli več ali manj v pomanjkanju.

Socializem bo delil delo, nič drugega. — **Frank Lipuž.**

DELAVSKE NOVICE

(Fed. Press.)

Stavke.

V New Yorku so zastavkali klobučarji, ki zahtevajo petnajstodstotno povišanje mezde. Njih organizacija je precej trdna in šteje kakih 2000 članov. Stavkajo kar vsi moški in ženske. Pri njih je še delo od kosa, za odpravo katerega se klobučarji tudi bojujejo.

Kakih 400 brivcev v Brooklynu je tudi zastavkalo. Podjetniki so 500 brivcem ugodili, ti, ki so večinoma Italijani, pa še stavkajo z namenom, da bi dosegli po vseh delavnicah unijske razmere.

Delavci, ki gradijo državno cesto med Trevortonom in Dornsifom v Pennsylvaniji, so zastavkali. Zoperstavili so se, ker jim je državni nadzornik iz nepoznanih vzrokov zadržal itak pičlo plačo.

3000 krojačev ob delo.

New York. — Kakor bi se vsi podjetniki dogovorili, so ob koncu sezone v maju nenadoma odpustili po vsem New Yorku 3000 krojačev. Brezposelnost se čedalje veča, a najbolj jo je občutiti v oblačilni industriji.

Nov posredovalni urad za delo.

Rochester, N. Y. — Nov posredovalni urad za delo je tu odprla krojaška unija. Vodil ga bo Frank Kristan iz Chicaga. To je čisto delavska ustanova, ki nima drugih zvez s podjetniki kakor v slučaju najemanja delavcev.

Močna organizacija je koristna.

New York. — Tesarji, ki so močno organizirani v svoji uniji okraja Essex, so dobili povišek, tako da bo njih dnina sedaj $11.20. Streharji so dobili poviška za 50 centov na dan, tako da bodo sedaj prejemali $10 za osem ur dela. Kakih petsto zidarjev, pleskarjev in polagalcev opeke bo dobilo s 1. julijem za en dolar na dan poviška. Nova mezda bo trinajst dolarjev na dan in bo povišana še na $14 s prvim julijem 1926.

Stroji nadomeščajo tudi delavke.

Ženske, ki hodijo ribat ob večerih v ogromne nebotičnike New Yorka, Chicaga in drugih velemest, izgubljajo delo. Iznajditelj je namreč dal podjetnikom nov električni stroj za ribanje. Motorna krtača, ki poriba do zadnjega blata bolje kot vsaka ženska, je zlasti uporabljana po koridorjih in stopnicah, kamor se nanosi največ blata na čevljih. Za tem motorjem, katerega operirajo trije moški, sledi še druga skupina, ki dokonča čiščenje. Trije moški naredijo s strojem v dosti krajšem času toliko kot dvajset žensk.

Ameriški premog je krvav

Nesreče tekom meseca aprila.

Washington. — Nesreče po premogovih rudnikih meseca aprila t. l. niso zahtevale nič manj kakor 142 človeških življenj. Tako so poročali državni nadzorniki rudnikov zveznemu rudniškemu uradu. Med prvimi štirimi meseci tega leta pa je bilo vsega 737 smrti v jamskih podsutbah, eksplozijah in drugih sličnih katastrofah. Izmed vseh je bilo procentualno še največ nesreč v jamah trdega premoga, kajti pobilo je vsega 177 delavcev, 34 pa samo v aprilu.

Med prvimi štirimi meseci tega leta so bile štiri večje nezgode, pri katerih je bilo naenkrat ubitih po več kakor pet rudarjev. Večje nezgode so zahtevale življenja 95 ljudi. Med ravno toliko dobo v zadnjem letu pa je bilo v samo petih katastrofah izgubljenih 348 življenj. Najstrašnejša katastrofa v lanskem letu je bila v Benwoodu, W. Va., kjer je bilo z eno eksplozijo ugašnjenih 119 življenj rudarjev.

Če računamo strahoto teh številnih katastrof, ki kosijo nepopustno dalje, vidimo, da pri primerjanju nesreč s produciranim premogom se pretoči vedno več krvi. Rudniški biro sicer poroča, da je manj rudniških nesreč kot jih je bilo lani, ampak to še ne pobije dejstva, da jih je pri primerjanju s produkcijo vedno več.

Poročilo tudi nič ne pove, koliko je bilo ranjenih, koliko za vedno pohabljenih, da imajo polomljene križe ali pa so izgubili roke in noge.

Iz sovjetske Rusije

Podjetnost ruske mladine.

Moskva. — Ana Louisa Strong je pozvala Američane, naj bi darovali dvajset tisoč dolarjev za rusko otroško kolonijo, s čemur bi pomagali podjetnim mladcem do potrebne opreme za obdelovanje njih veleposestva, kakor bi jim tudi dali poguma in nove delavne sile. Ruska vlada jim je dala zemljo in poslopja, a dobro angleščino govoreči Rusi pa gredo na delo, da poagitirajo za kolonijo ruske mladine.

Kar potrebuje ruska mladinska kolonija, je orodje kakor tudi razne potrebščine za kmečko igrišče ob Volgi. Opremili bi radi domačo delavnico za umetnine, mlekarno, čevljarno kakor tudi urarno. Poleg tega potrebujejo denarja, da bi dali več življenja in trdnejšo podlago kakor tudi večjo napram otrokom pomožno silo kolonije Johna Reeda, katero so ustanovili že pred letom.

Resnična zgodba, kakršnih je mnogo

(Sledeči spis rojaka iz Illinoisa je bil poslan kot dogodek za kolono Žarkomet. Ker pa je prišel prepozno, po zaključku kontesta za dogodke — sprejemanje dogodkov za omenjeno kolono je bilo zaključeno 31. maja — ga objavljamo na tem mestu. Uredništvo.)

"Srečni smo, da imamo tako dobrega kateheta!"

Tako so vzklikali farani, posebno še faranke, pri sv. — v Halozah nižje Ptuja. Stariši so bili veseli, ko so jim otroci pripovedovali, kako jih novi gospod lepo uči krščanski nauk v šoli vsak torek in petek.

Nekaj časa je bilo vse dobro. Nato je pa bilo nekaj narobe. Materam ni šlo v glavo, zakaj nekatere deklice ostajajo toliko časa v šoli po uri ob torkih in petkih in odkod dobivajo toliko sladkorja. Stariši so začeli nekaj slutiti. Začeli so poizvedovati. Soseda je vprašala sosedo: "Kdaj pa pride vaša punca iz šole?" Odgovor je bil: "Vaša punca in še dve drugi morajo po vsakem krščanskem nauku ostati dalj časa v šoli; kaj delajo, ne vem."

Tretji dan, ko pride deklica zopet pozno iz šole, je bila mati že pripravljena na inkvizicijo. Začudena opazi, da se hčerka — bilo ji je 12 let — nekam sumljivo spodtika.

"Kaj ti je? Ali si pijana?" vpraša mati.

"Saj nisem samo jaz — oni dve sta tudi!", se odreže punca.

"Tako? Kdo vas je pa upijanil?"

Deklica je molčala. Mepda ji je bilo zapovedano, da mora molčati. Zaman je mati skušala izvleči tajnost iz otroka. Tedaj pokliče očeta in mu pojasni vso stvar. Oče pa ni premišljeval dolgo. Hitro pokliče orožnika, ki ni bil daleč. Orožnik res pride, vzame dekletce predse in ji zagrozi: "Zdaj pa le povej vse, kdo te je upijanil. Če ne poveš, greš z menoj na postajo."

Deklica se ustraši in pove, da gospod katehet pridrži njo in še dve drugi šolarici vsak torek in petek po šoli v posebni sobi.

"Kdo vam daje sladkor?" vpraša orožnik.

"Gospod katehet," odgovori punca.

"Ali vam je danes dal pijačo? Kaj ste pile?"

"Ne vem, kaj je bilo; dišalo je po žganju in sladko je bilo."

"Že dobro. Kaj se pa učite v posebni sobi?"

"Nič se ne učimo".

"Kaj torej delate?"

Po kratkem molku reče ona: "Oh, mene je sram povedati!"

"Če ne poveš, greš takoj z menoj."

Po dolgem času in z veliko muko je deklica izjecljala: "Gospod katehet nam najprej dajo sladkorja in pijače, potem nas pa — ogledujejo."

Orožnik je vse zapisal in odšel. V hiši in pri sosedovih je zapihal vihar. Katehetu je kmalu prišlo na ušesa kaj ga čaka, kajti še tisto noč je izginil in tako je ušel rokam pravice. Kolikor sem pozneje izvedel, je pobegnil v Ameriko, kjer se menda še danes nahaja. Začetni črki njegovega imena sta A. B. Takrat sem bil star 15 let. Dovolj sem bil star, da sem razumel vso stvar in od takrat ne verujem več v farški humbug.

Nekdo v bližini K. T. B.

Maksim Gorki:

Aforizmi

(Iz slike v 4. dejanjih 'Na dnu'.)

Čast in vest sta potrebna onim, ki imajo oblast in silo. No, te robe nihče ne kupuje. Vsak človek hoče, da bi imel njegov bližnjik vest, a nikomur ni ugodno, če jo ima.

Jaz upoštevam tudi tatove. Po mojem so vse bolne dobre: vse so črne in vse skačejo.

Kjer je toplo, tam je domovina za starce.

Vsi smo ljudje. Pritvarjaj se, pači se, delaj, kar hočeš: kot človek si se rodil, kot človek umrešl.

Vsi smo na zemlji romarji.

Brez vzroka se niti mozolj ne napravi. Vsi trpimo . . . vsak po svoje trpimo življenje.

Smrt je nam kakor mati majhnim otrokom.

Kdor svojemu bližnjemu ne stori nič dobrega, dela slabo.

Ali je Bog? Če verjameš — je, če ne verjameš — ga ni. Kar verjameš — to je.

Ženska mora imeti dušo, zakaj moški smo zverine. Nas je treba učiti!

Vsi ljudje imajo sive duše, a vsi bi si jih radi pobarvali rdeče.

Človeku polaskati, to nikoli ne škoduje.

O pravem času imeti s človekom usmiljenje — potem je dobro.

Če naj cenim ljudi po delu, potem je konj boljši od vsakega človeka . . .vozi in molči.

Resnica ni zmeraj dobra za človeka . . . z resnico zmeraj ne ozdravi duše.

Če kruha ni, otrobe jedo.

Močna struja še kamen naprej nese.

Človek plača za vse sam — zato je svoboden.

Vse je v človeku, vse je za človeka. Samo človek je; vse drugo je delo njegovih rok ali njegovih možganov.

RAZNO

Japonski Rasputin. — Njegovo ime je Jino Kiclsaluro, star je 59 let. Ljudstvo pa ga imenuje "svet človek, živ bog" ali pa "ondenski čudodelec", ker biva v Ondenu, tokijskem predmestju. Več let uživa Jino velik upliv v aristokratičnih, vladnih, armadnih in drugih krogih. V času vojne z Rusijo je napovedal zmago Japoncev. Po vojni je dobil kot nagrado za svoje prorokovanje veliko palačo v Tokiju in bogate ribolove v Hokajdu na Severnem Japonskem. Slava Jina stalno narašča. Gospa Simoda, ravnateljica šole za hčerke japonskih knezov in grofov, je njegova stalna obiskovalka, dasi je svetnik vedno na obisku v veselih hišah "Asakuse" četrti gejš, kjer zapravi mesečno ogromne vsote denarja.

Vse napredno občinstvo pa sovraži japonskega Rasputina. Leta 1910. ga je hotela policija spraviti na pritisk javnega mnenja pred sodnijo, toda ni opravila nič. Zadnjič se je pritoževal neki trgovec, da mu je izvabil Jino tri tisoč jenov; obljubil mu je v zameno stalne dobave živil za mornarico. Svetnik je ogoljufal trgovca. Ko pa se je ta pritožil, so ga odpeljali Jinovi pajdaši na Novega leta dan ponoči v gozd in ga tam hudo pretepli. Ko je zahtevala policija, da se pojavi svetnik na sodišču, je sporočil, da boleha. Policija pa se ni upala v njegovo palačo, ki šteje 300 sob in nebroj hodnikov, kjer se človek kar izgubi. Angleška izdaja "Nici-Nici" imenuje to palačo "harem in savetišče tolovajev". Jino potrosi mesečno za prebivalstvo svoje hiše, katerega tvorijo čuvaji in prijateljice, do 5 tisoč jenov mesečno. V nasprotju z ruskim kmetavzom Rasputinom pa je Jino zelo izobražen, posebno v verskih stvareh. Uživa baje tudi velik vpliv na dvoru ravno ker je potomec stare duhovniške rodbine.

Posledice zadnje poplave v Trboveljah. — Pri zadnji poplavi je udrla voda iz Trboveljščice prav v bližje Toplakove hiše, kjer stanujejo učitelji in tako tudi v vodnjak, iz katerega so črpali pitno vodo. Toda posledice so že tu, kajti Pleskovič, učitelj, je že bolel in leži v separiranem prostoru, ker je izolirnica v popravilu. Vsi znaki pri obolelem učitelju govore zato, da je bolnik obolel na tifusu.

Ivan Podržaj:

Izobčenec

Potrkalo je na vrata. Plaho in obzirno.

Najraje bi bil molčal, pa sem se spomnil, da vrata niso zaklenjena.

Vstopil je zanemarjeno oblečen, bradat mož.

— Dobro jutro!

— Naj bi bilo!

Sedel je na prvi stol. Pogledal je sramežljivo po sobi, upri vame oči in pričel vrteti svoje pokrivalo.

— Čedno in prijetno je tu.

Meni ni bilo prijetno, vendar sem molčal.

— In toplo je tudi!

Čutil sem vročino, pa sem ostal hladen.

— Tako bi se dalo živeti . . .

Ozri se je po sobi in po vratih v spalnico.

— Ste sami?

— Ne!

V resnici sem bil sam.

— Nič za to!

Iz resigniranega poudarka teh besed sem spoznal, da je odločen storiti, kar je namenil. Čuden način njegovega vedenja me je vznemirjal. Vstanem.

Tudi on je vstal.

— Ne vznemirjajte se gospod!

Mirno je položil klobuk na mizo in se vzravnal in segel v notranjost svoje oguljene, zanošene suknje.

Bil sem res vznemirjen.

— Kaj želite pravzaprav?

Moj glas je moral biti neprijeten, kajti v njegovih očeh sem opazil nekaj razočaranju podobnega.

— Samo trenutek, gospod!

Iz žepa, če pa je imel, je potegnil umazan kos papirja. S počasno kretnjo ga je razvil in me pogledal nezaupljivo.

— Kaj želite?

— Dovolite, da sedem. Bolan sem.

Sede mi je ponudil papir. Oči je upri naravnost v moje.

Bilo je priporočilo društva za varstvo odpuščenih kaznjencev.

— Kaj ste zagrešili?

— Tri leta sem bil v ječi, ker so me obsodili . . .

Glas mu je nenadno ustavil.

V srcu se mi je vzbudilo usmiljenje.

— Veliko ste trpeli.

— Preveč . . .

Sklonil je glavo, in roki sta mu obvisele ob stolu.

— Ste lačni?

— Ne, gospod! Samo bolan sem.

Prekrižal je roki v naročje ter je nadaljeval:

— Tri leta sem moral trpeti, ker niso našli pravega! In so obsodili mene!

Bil sem prepričan o njegovi nedolžnosti.

— Česa so vas osumili?

Stresel se je po vsem životu.

— Gotovo ste brali takrat . . .

— Se ne spominjam.

— Saj so pisali vsi listi, da sem to jaz, mi je pravil zagovornik.

V pretrganih stavkih mi je povedal svojo nesrečo. Povzdignil je oči in roki ter pristavil:

— Bog mi je priča!

Skušal sem ga tolažiti.

— Bog je slaba priča, kadar ni drugih! Paragrafi ga poznajo samo v svoj prid.

Pogledal me je začudeno. Ni pričakoval take tolažbe.

— In vest? Zavest nedolžnosti?

— To je, kar sem hotel reči.

— In trpljenje v tej zavesti?

— Plačilo nedolžnim.

— In zadoščenje? Kdo mi ga da?

Nisem vedel odgovora.

— Nihče! Ker ne verujejo v Boga!

— Kako naj vam pomagam? Odpri sem listnico.

— Gospod, nisem prišel zato!

— Vem, toda od dobrih besed se ne živi!

— Od usmiljenja tudi ne!

— Razumem.

Spremil sem ga do vrtnih vrat.

Šel je po cesti kakor človek, ki ve, da so ga izobčili iz družbe, ker jim ni mogel dokazati njihove zmote.

Umrli v Ljubljani. — Frančiška Kos, žena modelnega mizarja, 65 let. — Anica Kenk, kotlarjeva hči, 10 mesecev. — Rozalija Capuder, dninarnica, 60 let. — Albin Koželj, posestnikov sin, 2 leti. — Florijan Plankar, delavec v papirnici, 79 let.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 2. aprila 1904.

Inkorp. 17. junija 1907. v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vegrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

Martin Železnikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Taucher, 3827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Križmančič, 13111 Bennington, Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terčelj, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OBREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa. Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross Kans., za jugozapad. Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Goloh, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zaje, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Joško Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Oblp, 2436 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in apleh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

SEZNAM PRIREDB SLOVENSKIH ORGANIZACIJ V CHICAGU.

Društvo št. 1, SSPZ.—Piknik v nedeljo 21. junija, na Stesinarjevem vrtu v Willow Springs, Ill.

Društvo Zvon, št. 70, JSKJ.—Piknik v nedeljo 28. junija, v Summit, Ill.

Zveza slovenskih organizacij.—Piknik v soboto 4. julija, na Stesinarjevem vrtu v Willow Springs, Ill.

Društvo Nada št. 102, SNPJ.—Pleasna veselica v soboto 2. oktobra, v dvorani SNPJ.

Soc. klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava, v nedeljo 25. oktobra, v dvorani ČSPS., 1126 W. 18th St.

Soc. klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava, v nedeljo 29. nov., v dvorani SNPJ.

Soc. klub št. 1, JSZ.—Silvestrova zabava, 31. decembra, v dvorani SNPJ.

Soc. klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava, v nedeljo 24. januarja 1926, v dvorani SNPJ.

ŽENITVENA PONUDBA

Slovenec, samec star 35 let, se želi seznaniti s Slovenko ali Hrvatico v starosti 25 do 30 let, dekle ali vdova z enim otrokom ni izvzeta v svrho ženitve. Le ona, ki resno misli naj se prijavi in priloži svojo sliko, ki ji jo na zahtevo pošljem nazaj. Tajnost jamčena. Naslov je: ŽENIN, P. S. 2657 So. Lawndale Ave., Ill. (Adv.)

VABILO NA

Veliki skupni izlet

v nedeljo 21. junija, 1925

priredijo

štiri društva v ti naselbini skupni piknik na dobro znanem starem senčnatem prostoru, le par minut hoda od Slovenskega Doma v Krayn, Pa.

Da bo zabava za vse popolna bode skrbel odbor po najboljši moči za topla in mrzla okrepčila. Prostor je izredno pripraven za izletnike in blizo Slov. doma, tako da za slučaj slabega vremena se bo zabava vršila v Slov. domu. Čimveč nas bo, tem prijaznejša bo zabava.

Uljudno vabimo rojake in rojakinje domače, od blizo in daleč, da nas posetijo v obilnem številu.

Vstopnina za moške 25c. Ženske in mladina so vstopnine prosti.

Torej na svidenje dne 21 junija, t. l. Vabi društvo "Vihar", Vrtni Raj. št. 174, S. N. P. J. št. 136 J. S. K. J. in št. 70 S. S. P. Z. ODBOR.

Ali želiš znati pravilno pisat in čitat angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

ALI ČITATE

dobre knjige?

Tedaj naročite knjige Književne matice S. N. P. J.

Človeku je potrebna duševna hrana kakor telesna. Največje zlo za delavca je neznanje. Čimbolj je delavec neveden, tembolj ga izkoriščajo od vseh strani. Dobra knjiga je največji sovražnik nevednosti in duševne teme. Delavec se mora učiti; vzeti si mora sám, česar mu ni dala revna šola. Čitati mora dobre knjige.

Ako ste ukaželjni, če hrepenite po izobrazbi in duševnem razvedrilu, ako želite čitati povesti iz delavskega življenja, spoznati nekatere naravne resnice in če se hočete seznaniti s temeljnimi pogoji angleškega jezika, naročite si sledeče knjige:

Slovensko-angleška slovnica	$2.00
Zajedalci	1.75
Zakon biogenezije	1.50
Jimmie Higgins	1.00
Pater Malaventura	1.50

Kdor naroči Zajedalce in Zakon biogenezije skupaj, dobi obe knjigi za tri dolarje.

Vse te knjige so lično in trpežno vezane. Poštnina je vštetа. Naročilu priložite denar.

Naročila za vse gori omenjene knjige prejema

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

ELZA

Spisal Fr. Serafin.

KONEC.

Sedem spet k svojim pandektom, ko potrka nekdo na vrata. "Naprej!"

Vrata se odpro, in v sobo se prismehlja Roza — kuharica vojaškega dostojanstvenika, ki je stanoval v hiši in sicer tudi pritlično. Bila je stara šele devetnajst let, a bila je velika in močna in imela je boke in prsi kakor kaka matrona. Košati lasje so ji bili rdečkastorumeni, in trepalnice pri očeh so bile videti, kakor bi bile pozlačene . . . Moja gospodinja mi je večkrat pravila, kako je zaljubljena vame; in res, če bi bil šel stokrat z doma, bi se bila stokrat srečala v veži, in kar požirala me je s svojimi sivkastovišnjevimi očmi.

Zdaj pa je bila tu in v obraz je žarela kakor vrtnica v jutranji zori, a prsi so ji kipele kakor razburkano morje . . .

"Vaše gospodinje ni doma," reče smehljaje se; "pripravim vam posteljo jaz ter prinesem vode . . ."

Mene pa se je lotil takoj tisti boj, ki se loti moškega vselej, kadar ima v obližju žensko, o kateri ve, da stori z njo lahko, kar hoče . . .

"Ali naj stopim k njej, ali naj ji pobožam lica, ali naj —"

Vse polno tistih "ali naj . . .?"

Videl sem, kako se obotavlja, kako pričakuje . . . Toda ne! . . . Spomnil sem se na ono zvečer . . . Ne in ne! . . .

In postajala je klavrna, pa sram jo je bilo . . . Naposled je šla . . . Ves čas je plamtela v obraz, a ko je odhajala skozi vrata, je bila bleda kakor zid, in njen pogled je bil skaljen, zmeden . . .

"Pametno si ravnal!" mi reče neki glas, ko so se bila zaprla vrata za njo. A precej se pojavi drug, nasproten glas, ki je trdil: "Neumno si ravnal!"

In začela sta se preganjati med seboj, a jaz sem se udaril ob prsi ter odločil: "Pametno!" —

V omari je visela moja zimska obleka. Ne vem, kaj mi je prišlo na misel, da sem začel stikati po žepih . . . No, včasih se je dobil tako kak spomin na minole čase . . . A danes so zadeli moji prsti v telovnikovem žepu ob dve desetici, ki sta bili Bog ve kdaj obtičali v tistem kotičku.

To je bilo kakor nalašč za hude čase, in desetici sta mi bili v tem hipu ljubši, nego bi mi bil najlepši spomin! . . .

Zdaj pa le k Matijažu! . . .

Šel sem in pil ves večer za tisti dve desetici. Včasi so mi ušle misli v Goethejeve ulice, srce mi je utripnilo, a vselej sem se premagal.

Vino je bilo staro, močno, in tak mladič, kakor sem bil jaz, ga je imel pol litra zadosti! Čutil sem ga malo, ko sem se vračal domov.

"Ha!" vzdihnem, ko sem bil v svoji sobi, in raztegnem po zraku roke . . . Slečem se in z nekakim prisiljenim ponosom v srcu se zvrnem v posteljo . . .

"Ha, kak junak si! . . . Kako junaštvo to! . . . Dekle te je čakalo, a ti nisi šel! . . . Kje je še kdo, ki bi bil storil kaj takega? . . . Kak junak!" . . .

A mraz me je pretresel pri teh mislih, nekak čuden mraz . . . In kar nagloma se pojavita spet ona dva nasprotujoča si glasova popoldanska:

"Pametno si ravnal — neumno si ravnal!"

"Pametno — neumno . . . pametno — neumno . . . pametno, pametno, pametno — neumno, neumno . . ."

In čimdalje bolj sta se prepirala, čimdalje bolj sta vpila in kričala, da mi je bučalo po glavi in da se mi je zdelo, kakor bi se lasala in razgrajala dva paglavca, valjajoč se v cestnem prahu . . .

A najhujše je bilo to, da sem bil zdaj nezmožen, pritegniti enemu ali drugemu . . .

"Pametno — neumno — pametno — neumno . . ." se je pletlo brez preneha dalje, dokler se me ni usmilil spanec ter me rešil mučnega stanja . . .

* * *

Drugi dan na večer pa sem bil prej v Goethejevih ulicah, nego je bilo potreba. Hodil sem precej časa gori in doli, predno se je prikazala iz neke hiše.

Nasmehnila se je žalostno, ko sva bila skupaj.

"Sinoči vas ni bilo!" reče s tresočim glasom.

Mene pa je takoj ozlovljila, ker me je vikala.

"Čemu me vičeš, ko sem jaz tebe tikal že prvi dan!"

Ona umolkne, a črez nekoliko časa izpregovori spet:

"Pa zakaj te ni bilo?"

Jaz pa sem začutil potrebo, da bi jo žalil in ranil, in povedal sem ji celo resnico, rekoč:

"Nisem maral priti! . . ."

Njej so se zasvetile oči. Opazil sem, kako je vzkipelo po njej. Imela je brez dvojbe že oster odgovor na jeziku, toda zatrla je nejevoljo. Pogledala me je milobno, proseče ter rekla z mehkim glasom:

"A nocoj pa si prišel? . . . In jaz sem vedela, da prideš! . . . Skrbela sem za to, da ostaneva lahko dalje časa skupaj. Rekla sem materi, da se zamudim nocoj do enajste ure pri teti, in da me spremi potem tetina služkinja domov."

"Haha!" se zasmejam jaz.

"Zakaj se smeješ?"

"No, ker mi ugaja — ta laž!"

Ona se zgane. Pogleda me otožno in reče:

"Ali zaslužim to? . . ."

Jaz nisem odgovoril. Zavila sva počasi in večjidel molčala . . . A še to, kar sva govorila, je bilo vsakdanje in se ni dotikalo tega, kar se je godilo v najinih srcih . . . Vprašal sem jo o njenih domačih razmerah, in povedala mi je, da je bil njen oče uradnik, a je umrl, in da ima zdaj samo še mater, ki je bolehna, in majhno sestrico.

"In teta?"

"Teta je očetova sestra in že postarna . . ."

"Pa bogata, seveda!"

"Mati pravi, da ima nekaj . ."

"Zato je treba čuvati, da se njenega imetja ne polasti kdo drugi, jeli?"

"Vsaka moja nocojšnja beseda je bila strupena.

"No, moj Bog . . ." reče ona v zadregi, a ne konča stavka.

Bila sva spet v mestu in že prav blizu mojega stanovanja. Bil sem že truden, in tudi njej se je poznala zmučenost.

"In kaj zdaj?" vprašam.

"Koliko je ura?"

"Tri četrti na deset."

"Domov še ne smem, če ne bo mati precej vedela, da nisem govorila resnice . . ."

"Pa pojdi torej z mano na moje stanovanje!"

Ona se prestraši. S plašnimi očmi se ozre vame ter reče:

"Ne, tega ne!"

"Zakaj ne? Trudna sva in odpočijeva si! . . . Nihče te ne bo videl, moja soba je sama zase."

"Ne, nikakor ne! Moj Bog, po noči v moško stanovanje! . . . Kaj misliš?!"

Čutil sem, kako jo pretresa groza pri tej misli, a baš radi tega me je še bolj mikalo, da bi jo spravil s seboj! . . .

"Pojdi!" jo pozovem iznova.

"Ne — za ves svet ne! . . ."

"Moraš!"

"Če me čislaš, če me ljubiš, ne moreš zahtevati tega od mene!"

"Če me ljubiš, pojdeš z mano!" odvrnem neizprosno jaz.

"Ah! . . ." jekne bolestno, se prime z desnico za srčno stran ter gre za mano . . .

Zunaj je luna sijala, in bilo je tudi v sobi dokaj svetlo, zato nisem prižgal luči.

Kaj da sem čutil v tistem hipu, ko sem imel v svoji sobi sredi noči dražestno bitje poleg sebe? . . . Da, ko bi znal to povedati! . . . Mogoče, da je ženinu, ko privede na poročni dan svojo izvoljenko v spalnico, nekako tako pri srcu . . . Mogoče, pravim.

Prijemši jo za roko, sem čutil, kako drhti, kako se trese po vsem životu . . . Nalahno jo potisnem na zofo ter sedem poleg nje . . . Par trenotkov sem sedel nem, kakor odrevenel na njeni strani, a potem je vzkipelo po meni . . . Objel sem jo in pritisnil strastno nase, in moje pekoče ustnice so begale hlastno po njenem lepem, bledem obrazu . . .

A nastal je spet mir! . . .

Bil sem kakor blaznež, ki zdaj vzroji v divjem ognju, zdaj spet mre v apatiji in letargiji . . .

Sedela sva spet mirno drug poleg drugega in molčala . . . Luna je priplavala tako, da se je usula njena luč naravnost v sobo in na njen obraz.

Ozrem se nehote vanjo. Glavico je imela naslonjeno nazaj, iz lepih oči pa sta ji drseli počasi dve debeli solzi do sredi lic, ondi sta se utrnili ter ji kanili na prsi; za njima pa sta nastopili precej dve drugi, ravno tako veliki, ravno tako bolestni, isto pot . . .

"Ti jokaš? . . ."

Nič odgovora . . .

"Ti jokaš? . . ." ponovim.

"Oh, kako bi ne!" vzklikne pretresljivo, in na glas se ji zahiti . . . "Kako bi ne!" je ponavljala z drhtečim glasom ter jokala . . .

Jaz sem vstal.

"Ha, ti se kesaš . . .!"

Ona osupne. Pričakovala je drugih besed, pričakovala je tolažbe . . . Jaz sem čutil to, a pristavil sem mrzlo:

"Veš, učiti se moram še nocoj!"

S tem sem se hotel menda opravičiti, da nisem več prisedel k njej . . .

Vstala je tudi ona, in odpravila sva se.

Govorila nisva nič. Šele ko sva bila pri njenem domu, mi reče:

"Poljubi me še enkrat, saj vem, da me ne boš nikdar več!"

Ganilo me je to.

Ugodil sem njeni želji, in dahnil sem ji nežen, prisrčen poljub na rožnate ustnice . . .

* * *

Nekoliko dni po tistem sva se srečala pri belem dnevu, in tistikrat sem se domislil, da sem jo tudi že v prejšnjih časih videl semintja . . .

Njej se brala na obrazu potrtost, pobitost, mene pa je navdajala tista samopašna razkošnost, ki se tako rada loteva nas moških, kadar vemo, da trpi radi nas žensko bitje . . .

Srečala sva se tudi pozneje še nekolikokrat . . . Njen pogled je bil mrkel, resigniran, otožen, moj jezen, srdit . . . A jaz nisem bil jezen, ona pa je bila v resnici žalostna! . . .

Potem pa je prišlo tako, da se niti videla nisva več! . . .

Elza, kje si pač zdaj? . . .

Elza, ali se spominjaš kdaj mene, kakor se spominjam jaz tebe? . . . Ali slutiš, Elza, da me še zdaj peko tiste tvoje solze?

* * *

To je bil eden tistih hipov življenja, ki nam jih nakloni usoda, ne da bi vedeli, zakaj . . .

To je bil eden tistih dogodkov, ki nam vedno zopet prihajajo v spomin, ki nam vedno spet vznemirjajo srce — — —

Človeško srce je kakor harpa, po kateri je razpetih nebrojno strun . . . In teh strun se dotika zdaj rahleje, zdaj močneje spomina dih . . .

Strune pa done in zvene, in njih glas je zdaj vesel in skladno ubran, zdaj žalosten in poln disharmonij! . . .

A žalosten in neubran je večkrat nego ubran in vesel! — —

ŽRTVE

Povest. Spisal Fr. Serafin.

(Dalje.)

Čutila je instinktivno, kako jo oče ljubi, čutila, da je le njegova izredna ljubezen do nje vir oni neskončni bolesti, ki ga je prevzela tako, da ni več vedel prav, kaj dela . . . In vračala mu je to ljubezen . . . Žrtvovati se je hotela zanj! . . . Brez pomisleka je vzela krivdo nase. Strašila se niti materinih solza, niti je ni mogla od njenega nasklepa odvrniti bojazen pred novo sramoto in pred hudo kaznijo, ki je je čakala . . .

"Za očeta vse!" to je bila zdaj njena deviza, in v tej brezmejni tugi, ki je polnila zdaj njeno dušo, ji je bila zavest, da bo trpela za očeta, v tešilo, v tolažbo . . . Misel, da ji oče odpusti, ako bode vedel, kako neskončno ga ljubi, kako se žrtvuje zanj, jo je naravnost osrečevala, in žarek veselja ji je prešinil prsi, če se je spomnila, da bo izpremenil svojo sodbo o njej, da se bo njegovo srce zopet ogrelo zanjo . . . Kaj se je brigala za to, kaj bodo govorili ljudje! . . . Mati — seveda mati — zanjo bode to kaj groznega! A še vedno bolje zanjo, da izgubi hčer, nego da bi izgubila moža! . . .

In zadela je težki križ na ramo in z vdanostjo se ga je oklenila.

Brez obotavljanja se je dala odvesti v zapor . . .

Tomaž pa je bi zapadel nekemu čudnemu duševnemu stanju. Zdaj se je jasno zavedal, kaj je učinil, zdaj zopet je bilo vse megleno pred njegovimi duševnimi očmi, in vsi dogodki so se mu prikazovali kakor v meglenih sanjah. Često je dvojil o vsem, dvojil celo o lastni eksistenci, kmalu pa se mu je posvetilo, in vedel je natanko tudi za posledice, ki jih je moralo imeti njegovo dejanje. Vedel je, da bodo prijeli njegovo hčer, ako se on ne izda. Včasi se je stresel, in posilile so ga solze usmiljenja do hčere, ko ga je prešinila ta zavest; drugikrat spet se je divje zakrohotal ob tej misli . . . Sovraštvo ga je polnilo do celega sveta, sovraštvo tudi do lastne hčere, in neko satansko veselje se ga je lotevalo, če se je spomnil, da bode hči trpela zanj. Vsi ti razni duševni razpoloženji pa so se menjavali tako hitro in prehajali tako naglo drug v drugega, da do kakega sklepa več priti ni mogel . . .

Poleg vsega tega so ga mučili tudi verski dvomi. Tiste trdosrčne župnikove besede so se mu bile zajedle v meso, in ni se mogel odtegniti njih vplivu več . . . Kakor z železnimi kremplji so se oklepali ti dvomi njegovega duha in se mu zasajali v srce . . .

"Kazen božja . . . kazen božja . . . kazen božja . . ." je mrmral včasi sam pri sebi. In čim bolj je stresal z glavo, da bi se iznebil neprijetne misli, tem bolj so se mu usta ponavljala one besede, in provzročala mu je grozne muke skrb, ni li kriva res njegova upornost, njegova brezbožnost vse nesreče . . .

Tako na duhu bolan se je bil vrnil spet domov. S seboj pa je prinesel molek s takimi debelimi jagodami, kakor ga je bil tisfikrat v svoji jezi raztrgal ter vrgel skozi okno . . .

Vprašal ni žene nič ne po hčeri ne po čem drugem. Vedel se je nenavadno in molil je mnogo na tisti molek . . . V cerkev pa ni hodil. Toda neko nedeljo se je vendarle napotil tudi k maši. Prebil je bil noč bolj mirno nego po navadi, in ženi se je tisto jutro zdelo, kakor bi se mu bilo zdravje hipoma izboljšalo. Spominjal jo je po svojem vedenju preteklih časov, in jako vesela je bila, ko je videla, da se je spodobno oblekel in da hoče v cerkev.

In Tomažu je bilo res malo odleglo. V glavi se mu je bilo deloma zjasnilo, in v njegovem srcu se je bilo oglasilo neko domotožje po preteklih časih, domotožje, ki ga je zvabilo, da se je napotil proti župni cerkvi. Komaj pa je bil notri, začne mu spet šumeti po glavi. Pred očmi so mu plavale velike sajaste lise, ki so se zdaj zgrinjale vkup ter zavijale vse okrog njega v temo, zdaj zopet razmikale se toliko, da je razločeval semtertja kakega človeka ali kak drug predmet. In vedno hujše mu je postajalo . . . Med pridigo si je moral tiščati ušesa, take bolečine mu je provzročal v glavi gospoda Rajmunda mehki glas. In ko je bil župnik spet pred oltarjem, je vse plesalo pred njim. Včasi je videl same gole stene, potem pa so se mu zablesteli spet oltarji pred očmi, a na njih je vse živelo in sukalo se semintja . . . Zdelo se mu je, kakor bi bili pajni ti svetniki božji po oltarjih, tako so se gugali, tako so se zibali . . . Sv. Tomaž, njegov patron, je vihtel sulico, kakor bi se hotel ubraniti kakemu napadu; sv. Simon je mahal s svojo žago okrog, in sv. Andrej se je zviral semintja ob svojem križu. Majale pa so se tudi razne svetnice božje, in to se mu je zdelo še posebno smešno. — Sv. Neža, sv. Klara, sv. Katarina . . . toliko da plesale niso . . . In vse te svetnice in svetniki so čudno kremžili obraze, da se je začel nehote smejati. Ljudi, ki so sedeli poleg njega in ga opazovali, je izpreletavala groza, tako neznansko se je režal, tako čudno je strmel predse . . .

Tomaž pa se za nikogar ni menil. Vso njegovo pozornost je absorbiralo to, kar se je godilo pred njegovimi očmi po oltarjih . . . Včasi ga je smeh posilil skoro na glas, tako so poskakovali pred njim izvoljenci božji . . .

Nič dvojbe! . . . S kora so bučale orgle, svetnice božje pa so rajali in plesali! . . . "Tako nekako bo v nebesih," si je mislil Tomaž v svoji zmedenosti. A hkratu ga zaskeli nekaj pri srcu. Zdrzne se, in njegovim očem se pokaže hkratu spet nekaj povsem novega. Svetniki so bili spet mirni, a imeli so vsi svoje oči vprte vanj. In ko se je ozri po ljudeh, je zapazil, da tudi vsi ljudje nanj gledajo. To ga je vznemirilo. "Kaj mi hočejo ti ljudje in — svetniki?" si je mislil. "Ali mar vedo, ali vedo . . . ?" — —

Pot mu začne vstajati po čelu, in smrtni strah ga navda. Imel je občutek, kakor da se vzdignejo zdajpazdaj vsi ti ljudje okrog njega, da planejo nanj in ga pobijejo . . . Klicati je hotel na pomoč, a pošla mu je bila vsa sapa . . . V prsih ga je tiščalo, kakor bi mu bila navaljena težka skala nanje . . . Ozre se kvišku, in zazdi se mu, da se dviga strop in da se umika bolj in bolj v nedogledno višavo, kakor bi bežal pred njegovimi pogledi. A hkratu se začne spuščati spet v nižavo, in zdaj se je bal, da bi ga ne zaveznil, da bi ga ne pritisnil na glavo . . . Sključi se tako, da se je skoro skril pod klop.

Iz teh halucinacij ga vzdrami zvonec. Pozvonilo je bilo k povzdigovanju. Za hip se mu razbistri spet duh, in prekriža se . . . A ko zagleda župnika, zakipi hipoma po njegovih žilah. Iznova ga prešine misel, da je on in nihče drugi kriv njegove nesreče . . . Ko bi ne bilo njega, ko bi ne bilo tistih društev, bi klečala njegova hči še vedno tamkaj pred Marijinim oltarjem, in on bi se oziral nanjo še danes s tistim veseljem, s tistim ponosom kakor njega dni . . . Zakaj je posegel ta človek s svojim vplivom tako usodno v njegove rodbinske razmere, zakaj je s svojimi nespametnimi in pretiranimi zahtevami povzročil, da se njegova hči ni več brigala za njegovo voljo, da je gledala samo na to, kako bi se župniku prikupila? . . . In pri tem je zabredla! . . . Spomnil se je tudi, kako nemilo ga je župnik tistikrat odslovil, ko mu je bil pričet očitat njegovo nespamet, njegovo krivdo . . .

"Kazen božja . . . kazen božja . . . kazen božja! . . ."

Ha, kako so mu brenčale spet te besede po ušesih, kako mu je njih pomen razdeval srce! . . .

In čudno! Zavedel se je za hip celo, da so bile baš te besede, ki so zdrobile popolnoma njegovo moč ter ga storile bolnega . . . Ta trenotek je vse natanko vedel, kaj se je bilo zgodilo z njim, vedel je, da ni več človek, kakor so drugi ljudje, da se ponavljajo časi, ko je njegov duh teman . . . Zavedal se je vse svoje grozne nesreče . . . V krčeviti bolesti mu je zatrepetalo srce, a obenem se ga je lotil divji, nevzdržen srd do človeka, ki ni imel usmiljenja z njim, ki mu je v hipu, ko je potreboval tolažbe, vrgel one strašne, grozne besede v obraz, ki ga mučijo zdaj noč in dan . . . In v tem srdu je pozabil spet, kje je . . . Samo župnika je še videl tam pred oltarjem, a tudi že ne več takega, kakršen je bil . . . Zdelo se mu je, da ima glavo nazaj zasukano in da se mu roga in smeje. To pa je le še pomnožilo njegovo jezo . . .

Iznova je legala tema na njegovo glavo . . .

Župnik je hotel ravno povzdigniti sv. hostijo, ko grozen, neznanski glas pretrese cerkvene prostore:

"Ti si kriv, ti . . . ti . . . ti . . .! . . ."

(Dalje prihodnjič.)

Agitirajte za "Prosveto"!

KOŽNE BOLEZNI

povzročajo mnogo trpljenja v teh slučajih je treba jemat;

SEVERA'S

ESKO

razkuževalno mazilo.

Olajša razdraženje, odpravi srbečico in druge srbeče izpuščaje na koži.

Cena 50 centov.

Posnažite naprej pri lekarju.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladčičarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA.